

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.4.1.18>**ЦЕРЕМОНІАЛЬНА ПРОМОВА ЯК ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧА ПРОБЛЕМА****Оксана Галич***кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри англійської і німецької філології та перекладу імені професора І. В. Корунця**Київського національного лінгвістичного університету (Київ, Україна)**ORCID ID: 0000-0002-8800-9792*

Анотація. У статті запропоновано розглянути церемоніальну промову як елемент перекладознавчої проблематики публічного мовлення. Увагу зосереджено на особливостях перекладу лінгвостилістичних засобів сучасних церемоніальних промов, зумовлених поєднанням вербальних і невербальних компонентів у комунікації та диверсифікацією політичного дискурсу як результату розвитку інформаційних технологій. Наукова зацікавленість авторки зумовлена динамікою розвитку політичних процесів в Україні та світі, внаслідок чого світова політична система зазнає змін і перетворень. Роль перекладу як механізму міжкультурного посередництва у цьому процесі є вагомою, а почасти й вирішальною. Саме тому необхідність збереження стилістичної та прагматичної еквівалентності лексем мови оригіналу у мові перекладу доводить можливість коректної поінформованості та, як наслідок, адекватної поведінки цільової аудиторії у період активних політичних змін.

Ключові слова: церемоніальна промова, публічний дискурс, прагматична еквівалентність, міжкультурна комунікація.

CEREMONIAL SPEECH AS A TRANSLATION CHALLENGE**Oksana Halych***Candidate of Philology Science, Associate Professor,**Associate Professor at the Department of English and German Philology and Translation**named after Professor I. V. Korunets**Kyiv National Linguistic University (Kyiv, Ukraine)**ORCID ID: 0000-0002-8800-9792*

Abstract. The article suggests to consider ceremonial speech as the translation challenge in the process of investigation the public discourse. Particular attention is drawn to the translation peculiarities of linguistic and stylistic means of modern ceremonial speeches. It deals with the complex of verbal and non-verbal communicative components and diversification of political discourse as a result of IT development.

In the present article ceremonial speech is viewed as kind of speaking commemorating a ceremony marking an important event in the life of a community. These are special occasions when nations celebrate and reinforce common aims, benefits, and aspirations. Ceremonial speech stresses upon sharing the identities and values that unite people into communities. It creates a shared space for remembering, so called collective memory. Collective memory is integral to the formation of power and influence that constitute social interactions and involvements.

To achieve both the purposes of informing and inspiring the audience, the speaker should be creative with his explanations and descriptions rather than simply informative. Thus, to incorporate linguistic and stylistic aspects of translation the public discourse one should primarily consider lexical and semantic, morphological and syntactic means, the function of pragmatic markers in political speeches.

Key words: ceremonial speech, public discourse, pragmatic equivalence, intercultural communication.

PRZEMÓWIENIE UROCZYSTE JAKO PROBLEM TRADUKTOLOGICZNY**Oksana Halych***kandydat nauk filologicznych, docent,**docent Katedry Filologii Angielskiej i Niemieckiej oraz Przekładu imienia prof. I.W. Koruńca**Kijowskiego Narodowego Uniwersytetu Lingwistycznego (Kijów, Ukraina)**ORCID ID: 0000-0002-8800-9792*

Adnotacja. W artykule zaproponowano rozważenie przemówienia uroczystego jako elementu problematyki traduktologicznej mowy publicznej. Uwaga koncentruje się na cechach tłumaczenia lingwostylistycznych środków współczesnych przemówień uroczystych, co wynika z połączenia składników werbalnych i niewerbalnych w komunikacji oraz dywersyfikacji dyskursu politycznego jako wyniku rozwoju technologii informatycznych. Zainteresowanie naukowe autora wynika z dynamiki rozwoju procesów politycznych na Ukrainie i na świecie, w wyniku czego światowy system polityczny ulega zmianom i przemianom. Rola tłumaczenia jako mechanizmu mediacji międzykulturowej w tym procesie jest znacząca, a częściowo kluczowa. Dlatego konieczność zachowania stylistycznej i pragmatycznej równowagi

lekssemów języka oryginału w języku tłumaczenia udowodnia możliwość poprawnej świadomości, a w konsekwencji odpowiednie zachowanie grupy docelowej w okresie aktywnych zmian politycznych.

Слова ключові: przemówienie uroczyste, dyskurs publiczny, równoważność pragmatyczna, komunikacja międzykulturowa.

Вступ. Роль перекладу як міжмовного механізму репрезентації інших культур є надзвичайно вагомою у глобальній системі міжкультурної комунікації. Перед перекладачем постає завдання не лише відтворити одиницю мови оригіналу за допомогою одиниці мови перекладу, а й інтерпретувати смисловий код, закладений у вихідному тексті.

Політичні публічні виступи належать до політичних текстів, які часто перекладають. Ретельний аналіз останніх досліджень у царині перекладознавства дозволяє припустити, що прагматично-ситуативний аспект політичного дискурсу уводить науковців в актуальну сферу лінгвістичних пошуків. Перекладознавча проблематика функціонування політичних термінів була детально опрацьована Ю.А. Зацним, Р.П. Зорівчак, В.І. Карабаном, Т.Р. Кияком, В.Н. Комісаровим, В.М. Крупновим, С.Є. Максимовим, Г.Е. Мірамом, О.В. Ребриєм, Л.М. Черноватим та іншими ученими. Проте особливості відтворення політичних реалій як цілісної системи лишаються малодослідженою цариною.

Переклад фактажу промов не створює серйозних професійних труднощів. Водночас частини промови, які виражають емоційні аргументи, становлять неабияку проблему для перекладача. Це пояснюється тим, що мовні одиниці, які відтворюють раціональні факти, зазвичай можуть вживатися у прямому значенні (іноді навіть є моносемантичними) та не несуть емотивного навантаження.

Метафоричні висловлювання та фразеологічні одиниці є одним із важливих елементів політичних промов. Експлікація цих одиниць також викликає труднощі під час перекладу. Використання фразеологізмів почасти здійснюється у комплексі з іншими експресивними засобами мовлення, кожен із яких вимагає особливої уваги перекладача.

Згідно з твердженням І.Л. Фесенко, у мові перекладу метафоричні висловлювання мови оригіналу можна відтворити декількома шляхами – повним еквівалентом, метафорою з подібною образністю або методом опису, повністю втративши образність вихідної метафори (Фесенко, 2016: 78).

Лексичні проблеми перекладу пояснюються насамперед відсутністю концептуальних кореляцій у картинах світу двох народів. Відсутність або недостатність фонових знань щодо країни мови оригіналу є суттєвою перешкодою для сприйняття аргументів політиків аудиторією мови перекладу. Збереження стилістичної та прагматичної еквівалентності лексем мови оригіналу у мові перекладу постає неабияким викликом для перекладача (Фесенко, 2016: 123).

Політичний дискурс є одним із основних джерел неологізмів. Українська мова запозичила з англійської велику кількість слів, які стосуються політики, але упродовж останніх років українські вчені прагнуть замінити якомога більше іноземних термінів українськими відповідниками.

Отже, можемо констатувати недостатність систематизованого теоретичного матеріалу щодо особливостей перекладу політичного дискурсу засобами української мови. Динамічний характер розвитку політичного життя у сучасному світі, процеси глобалізації, розвиток інформаційних технологій лише сприяють бурхливому розвитку цієї царини перекладознавчої науки (Биданцева). Виступи політиків насичені експресивною, персуазивною лексикою, характерною для окремої культури чи країни. Для перекладу такого лексичного наповнення промов перекладачеві слід вдаватися до стилістичних трансформацій, добирати еквіваленти у мові цільової культури, враховуючи чинник міжкультурного діалогу.

Оскільки основа політичного дискурсу – перлокутивна спрямованість на адресата з подальшою метою викликати суспільно-політичну реакцію на певну ситуацію, то завдання перекладача ускладнюється ще й тим, що обмін інформацією між двома культурами має глибоко інтенційний характер із яскраво вираженими прагматичними цілями в межах певної (вихідної) культури. Перекладач повинен правильно інтерпретувати вихідний текст, а після цього починати пошук засобів мови перекладу, здатних відтворити функцію вихідного повідомлення, його прагматику й емоційне лексичне забарвлення. Національно-специфічні реалії, особливості мовлення окремих політиків, авторські метафори та ідіоми, які підкреслюють національний колорит політичного дискурсу, викликають значні труднощі для перекладу.

Політичний режим не може існувати без комунікації. Мова необхідна для того, щоб переконувати, давати інформацію, накази тощо. Специфіка політики, на відміну від інших сфер людської діяльності, полягає переважно в її дискурсивному характері: більшість політичних дій є речовими діями за своєю природою (Шейгал, 2004: 18). Саме тому вчені розглядають політичну діяльність як мовленнєву.

На переконання О. Шейгал, мова політики, політична комунікація, політичний дискурс – взаємопов'язані явища. Авторка отожднює терміни «політичний дискурс» і «політична комунікація», проте розглядає мову політики як структуровану сукупність знаків, що утворюють семіотичний простір політичного дискурсу (Шейгал, 2004: 23).

Ораторські промови виголошуються на відносно обмежене коло тем. Це зазвичай хвилюючі питання суспільно-політичного характеру. Умови, за яких відбувається спілкування оратора з аудиторією, активізують систему стилістичних прийомів, систему, типову для ораторського мовлення. Тому оратор змушений вдаватися до цілої низки прийомів, щоб привернути увагу до змісту промови. Форма викладу набуває особливо важливого значення у цьому різновиді публіцистичного стилю.

Ключові слова і слова-гасла, пов'язані між собою, є найважливішими структурно-типологічними елементами будь-якого публіцистичного викладу, провідна роль яких полягає у впливі на адресата. До таких

особливостей слід віднести насамперед стислість, простоту і водночас певну семантичну нечіткість, що дає можливість вживати ці слова у різноманітних ситуаціях і контекстах, а також їхню емоційну зарядженість та оцінну поляризацію, що сприяє розмежуванню груп «свої / чужі». Успіх виступу політика безпосередньо пов'язаний з умінням лаконічно пояснити складні явища, чому великою мірою сприяє вжиток ключових слів і слів-гасел.

Л.О. Романчук стверджує, що ключові слова можна розділити на три групи: загальні, програмні та вузькотематичні (Романчук, 2004: 22).

Загальні – це зазвичай слова-гасла, які є політичними афективами, що викликають певну реакцію адресата і представляють абстрактні поняття. Вони завжди мають позитивне оцінне значення та своєрідний імунітет проти критики:

(1) *Their victories have not been your victories; their triumphs have not been your triumphs...* (Barack Obama's Inaugural Address).

Програмні ключові слова виражають основні позиції певної політичної партії та за умови частого вживання можуть контекстуально перетворюватися на слова-гасла:

(2) *At the center of this movement is a crucial conviction: that a nation exists to serve its citizens* (Barack Obama's Inaugural Address).

Вузькотематичні ключові слова зазвичай пояснюють основну тему виступу. У специфічних контекстах вони також можуть перейти в розряд слів-гасел:

(3) *But for too many of our citizens, a different reality exists: Mothers and children trapped in poverty in our inner cities...* (Barack Obama's Inaugural Address).

Слід зазначити, що слова, які позначають політичні об'єднання та стосуються окремих політиків, поділені до ключових лексем. Політики поділяють суспільство на «своїх» і «чужих», пов'язуючи цей розподіл з оцінним компонентом значення. Такі слова вживаються переважно у партійних і передвиборчих виступах з метою агітації за свою групу.

Так, згідно з інформацією компанії «Expert System», яка провела аналіз за допомогою штучного інтелекту (Expert IQ Report), ключовими словами в інавгураційній промові Б. Обама 2009 р. є (див. рис. 1):

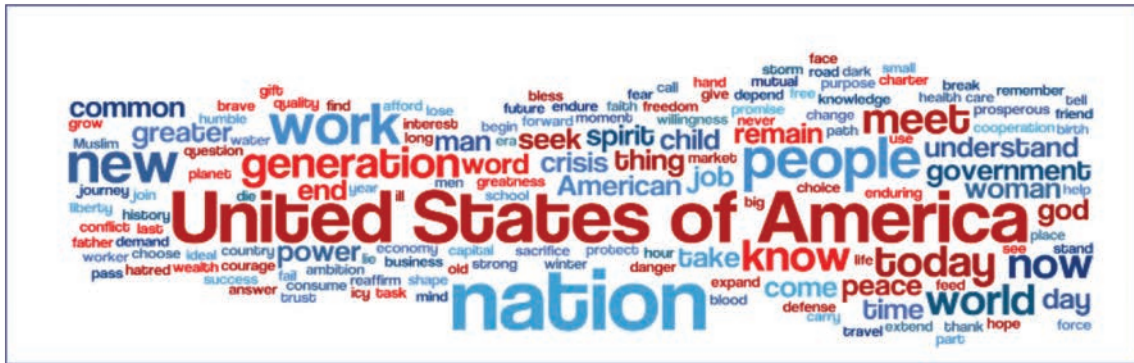

Рис. 1. Ключові слова в інавгураційній промові Б. Обама 2009 р.

Як бачимо, Б. Обама почасти використовував такі слова, як «America», «work», «generation», «nation» і «people». Д. Трамп також звертався до багатьох тих самих понять, проте відмінними ключовими словами є слова «protect», «dream» і «citizen» (див. рис. 2).

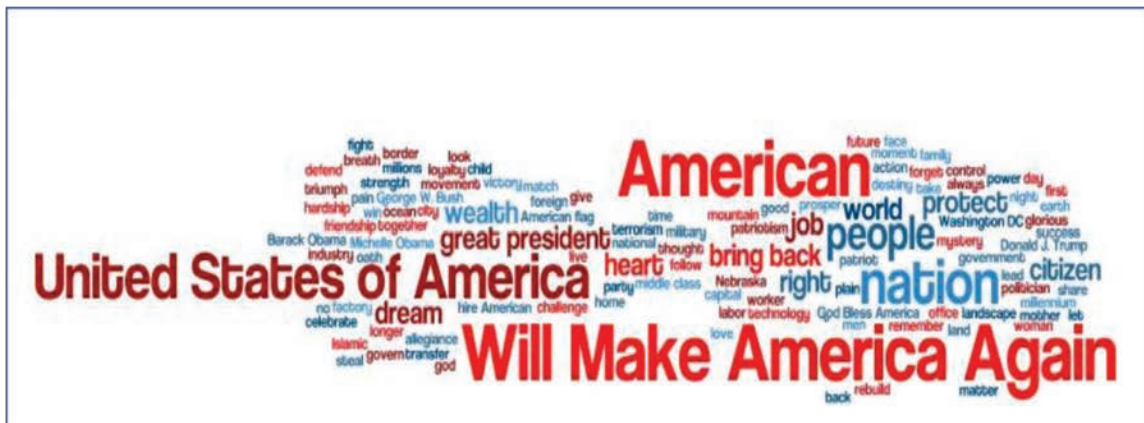

Рис. 2. Ключові слова в інавгураційній промові Д. Трампа 2017 р.

Оскільки у США живуть представники різних націй і віросповідань, необхідним був символ, який надавав би їм почуття єдності, цілісності та належності до однієї нації. Саме таким символом є Біблія і її одвічні істини, а Бог – охоронець нації (Четайкіна 2013: 77). До біблійної тематики належать висловлення, які безпосередньо в Біблії не простежуються, проте контекстуально апелюють до «Вищого вчення»:

(4) *There should be no fear – we are protected, and we will always be protected. We will be protected by the great men and women of our military and law enforcement and, most importantly, we are protected by God* (Barack Obama's Inaugural Address).

Так, інавгураційна промова політиків США характеризується використанням лексики, що визначає традиційні ідейні цінності та національні ментальні особливості американського суспільства (Четайкіна 2013: 79). Невичерпним джерелом віри та надії для кожного сумлінного християнина-громадянина власної країни є Біблія:

(48) *The Bible tells us, "how good and pleasant it is when God's people live together in unity"* (Barack Obama's Inaugural Address).

У фрагменті спостерігаємо функціонування біблійної алюзії: «Як добре і як приємно, коли брати живуть разом у єдності!».

Отже, живання біблеїзмів як засобу ораторського впливу має прагматичний характер – вплинути на цільову аудиторію та спонукати до подальших суспільно-політичних дій.

Так, у політичному дискурсі Б. Обама трапляються фразові дієслова та ідіоми, які впливають на експресивність і переконливість промови. Наприклад, у своїй інавгураційній промові Б. Обама використовує такі ідіоми та фразові дієслова:

(5) *The time has come to reaffirm our enduring spirit; to choose our better history; to carry forward that precious gift, that noble idea, passed on from generation to generation: the God-given promise that all are equal, all are free, and all deserve a chance to pursue their full measure of happiness* (Barack Obama's Inaugural Address).

Із фрагмента видно, що фразеологічні словосполучення мають неабияке значення у політичному мовленні. За допомогою них Б. Обама підкреслює перспективність своїх подальших дій, надає аргументативної сили обіцянкам. Саме за допомогою таких фразеологічних одиниць складаються вдалі промови, які мають особливий впливовий зміст.

Категорія модальності реалізується у політичному виступі як на фразовому, так і на текстовому рівні. Її специфіка в політичному виступі полягає в особливому використанні мовної оцінності.

Часте використання модальних дієслів пов'язане з їхньою можливістю подавати висловлення як обгрунтоване, необхідне, можливе та регулювати модальність усієї фрази. Відомо, що найбільша кількість модальних дієслів використовується у партійному і передвиборчому виступах, що пояснюється належністю зазначених промов до виступів, які мають агітуючий характер, натомість найменша – у парламентських (Діденко, 2001):

(6) *We must protect our borders from the ravages of other countries making our products, stealing our companies, and destroying our jobs. Protection will lead to great prosperity and strength* (Expert IQ Report: Trump's Inaugural Address through the Lens of AI).

В уривку йдеться про необхідність захисту кордонів США від чужих країн, що поставляють товари, «крадуть», за словами Д. Трампа, американські компанії та знищують робочі місця.

Натомість риторичні запитання у президентських промовах живаються насамперед із метою привернути увагу, посилити вплив ораторського пафосу, емоційності висловлювання, створення піднесеного настрою в адресата чи групи адресатів.

Можливість почути та проаналізувати промову Дж. Байдена, 46-го президента США, матимемо змогу дещо пізніше, проте слід сподіватися на більш стриманий стиль викладу та менш пафосний виступ, ніж почасти був характерним для його попередника, Д. Трампа. Цікавим є той факт, що Дж. Байден декілька разів було звинувачено у плагіаті. Так, у його промові на останньому з'їзді Демократичної партії помітили схожість із промовою голови канадської Нової демократичної партії Дж. Лейтона, яка містила слова: «*My friends, love is better than anger. Hope is better than fear. Optimism is better than despair*» (Layton's Last Words). Окрім того, під час кампанії в 1988 р. новообраного президента звинувачили у запозиченні промови лідера британської лейбористської партії Ніла Кіннока. На з'їзді демократів у Каліфорнії у 1987 р. Дж. Байден згадав про «*each generation of Americans that has been summoned to give testimony to the national loyalty*». Цією фразою послуговувався Джон Кеннеді у своїй інавгураційній промові 1961 р. (Inaugural Address).

Висновки. Отже, морфологічні та синтаксичні засоби експресії у публічному мовленні американських президентів представлені, головним чином, категорією модальності. Серед стилістичних фігур у мовленні американських політиків поширені переважно вставні речення, повтори та паралельні конструкції, риторичні запитання. До лексики-семантичних стилістичних засобів вираження експресії у мовленні американських президентів належать: оцінні прикметники, політична лексика, ключові слова загального, програмного, вузькотематичного напрямку, слова-гасла, біблеїзми, а також значна кількість фразових слів та ідіом.

Переклад церемоніальних промов викликає особливі труднощі, які виникають через необхідність збереження стилістичної та прагматичної еквівалентності лексем мови оригіналу у мові перекладу. Саме через це стан заявленої проблематики залишається невичерпаним. Перспективним убачається розширення поля дослідження у межах концептуальної сфери, психолінгвістики, лінгвокультурології.

Список використаних джерел:

1. Биданцева М.Г. Прагматичні проблеми перекладу суспільно-політичного тексту з англійської мови на українську. URL: <http://slavutajournal.com.ua/arxiv-nomeriv/slavuta-vipusk-8-2014/>

2. Діденко М.О. Політичний виступ як тип тексту (на матеріалі виступів німецьких політичних діячів кінця 20 століття) : автореф. дис. Одеса, 2001. 15 с.
3. Полный текст инаугурационной речи Трампа: на англ. URL: <http://newstes.ru/2017/01/21/rech-trampa-na-inauguracii-polnyu-tekst-analiz-mneniya-ekspertov-video-ssha-inauguraciya-tramp.html>
4. Романчук Л.О. Лексико-стилістичні прийоми сугестивного дискурсу в політичній сфері. *Гуманітарний вісник. Іноземна філологія*. 2004. Вип. 8. С. 122–125. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2020-91>.
5. Семенюк О. Засоби збереження аргументації англомовного політичного дискурсу при перекладі (на матеріалі передвиборних промов американських політичних діячів). URL: http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/pdf/2011_3/Olesia_Semeniuk.pdf
6. Фесенко І.Л. Особливості перекладу політичних промов та текстів. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_55_96.
7. Четаїкіна В.В. Функції біблеїзмів у промовах Дж.Буша-молодшого. *Іноземна філологія*. 2013. Вип. 125. С. 77–83. Doi.org/10.30970/vpl.2019.70.9913. 2.
8. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса. Москва : Гнозис, 2004. 326 с.
9. Barack Obama's Inaugural Address. URL: <http://millercenter.org/scripps/archive/speeches>.
10. Expert IQ Report: Trump's Inaugural Address through the Lens of AI. URL: <http://www.expertsystem.com/expert-iq-report-donald-trumps-inauguration-speech/>.
11. Inaugural Address, January, 20, 1961. URL: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/inaugural-address-19610120>.
12. Layton's Last Words. URL: <https://www.theglobeandmail.com/news/politics/ottawa-notebook/laytons-last-words-love-is-better-than-anger-hope-is-better-than-fear/article617801/>.
13. Remarks by President Obama to the United Nations General Assembly. – United Nations Headquarters. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/09/28/remarks-president-obama-united-nations-general-assembly>.

References:

1. Bydantseva M.G. Pragmatychni problemy perekladu suspilno-politychnogo tekstu z angliyskoyi movy na ukrayinsku [Pragmatic Problems of Social and Political Texts Translation from English into Ukrainian]. URL: <http://slavutajournal.com.ua/arxiv-nomeriv/slavuta-vipusk-8-2014/>. [in Ukrainian].
2. Didenko M.O. (2001). Politychny vystup yak typ tekstu (na materialy vystupiv nimetskykh politychnykh diyachiv kintsya XX stolittya). Thesis. Odesa. Abstracts. 15 p. [in Ukrainian].
3. Polnyi tekst inauguracyonnoy rechi Trampa [Complete text of D. Trump's Inaugural Speech]. URL: <http://newstes.ru/2017/01/21/rech-trampa-na-inauguracii-polnyu-tekst-analiz-mneniya-ekspertov-video-ssha-inauguraciya-tramp.html>
4. Romanchuk L.O. (2004). Leksyko-stylistychni priyomy sugestyvnogo dyskursu u politychniy sferi [Lexical and Stylistic Approaches of Suggestive Discourse in Political Sphere]. *Gumanitarny visnyk. Inozemna filologiya*. Issue 8. pp. 122–125. DOI: <https://doi.org/10.26565/2227-8877-2020-91> [in Ukrainian].
5. Semenyuk O. Zasoby zberezheniya argumentaziyi anglomovnoho politychnogo dyskursu pry perekladi (na materialy peredvyborchych promov amerykanskykh politychnykh diyachiv) [Means of Preserving Argumentation of Political Discourse in Translation (the case study of American politicians' pre-election speeches)]. URL: http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/pdf/2011_3/Olesia_Semeniuk.pdf [in Ukrainian].
6. Fesenko I.L. Osoblyvosti perekladu politychnykh promov ta tekstiv [The Specifics of Political Speeches and Texts Translation]. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_55_96 [in Ukrainian].
7. Chetaykina V.V. (2013). Funktsiyi bibleyismiv u promovach Dzhordzha-Busha molodshogo [The Functions of Biblical Terms in George W. Bush's Speeches]. *Inozemna filologiya*. Issue 125. pp. 77–83. Doi.org/10.30970/vpl.2019.70.9913. 2 [in Ukrainian].
8. Sheygal Ye.I. (2004). Semiotika politicheskogo diskursa [The Semiotics of Political Discourse]. Moskva: Gnozis. 326 p. [in Russian].
9. Barack Obama's Inaugural Address. URL: <http://millercenter.org/scripps/archive/speeches>
10. Expert IQ Report: Trump's Inaugural Address through the Lens of AI. URL: <http://www.expertsystem.com/expert-iq-report-donald-trumps-inauguration-speech/>.
11. Inaugural Address, January, 20, 1961. URL: <https://www.jfklibrary.org/archives/other-resources/john-f-kennedy-speeches/inaugural-address-19610120>.
12. Layton's Last Words. URL: <https://www.theglobeandmail.com/news/politics/ottawa-notebook/laytons-last-words-love-is-better-than-anger-hope-is-better-than-fear/article617801/>.
13. Remarks by President Obama to the United Nations General Assembly. – United Nations Headquarters. URL: <https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/09/28/remarks-president-obama-united-nations-general-assembly>.